

УДК 631.164.23:330.341.1

*Г.Є. МАЗНЄВ, професор, заслужений працівник освіти України,
директор Інституту бізнесу
і менеджменту Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка*

Проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток аграрного сектору економіки зумовлений необхідністю пошуку нових механізмів і методів взаємодії всіх учасників інноваційного процесу. Ключовим фактором активізації інноваційної діяльності є вирішення проблем відповідного фінансового забезпечення, зокрема функціонування ринку сучасних високоефективних агротехнологій виробництва сільськогосподарської продукції. Високі інноваційні агротехнології уможливають одержувати врожайність озимої пшениці 75–95 ц/га, кукурудзи на зерно – 90–130, сої – 38–46 ц/га тощо [8, 3]. Але для їх впровадження потрібні значні капіталовкладення й обігові кошти. Тільки останніх необхідно від 5 до 8 тис. грн на гектар [8]. Інноваційні агротехнології знаходять застосування, передусім, у підприємствах, що мають великі масиви сільськогосподарських угідь, зокрема в агрохолдингах, кожен із яких контролює десятки і сотні тисяч гектарів землі. Тому проекти впровадження агротехнологій, враховуючи високу вартість сучасних машин та устаткування, а також капітальні інвестиції в сферу переробки сільськогосподарської продукції, як правило, пов'язані з багатомільйонними витратами. В умовах сучасної української економіки можливості фінансування інноваційних процесів, у тому числі й інноваційного оновлення технологій сільськогосподарського виробництва, обмежені. Тому використання напрацьованих у світовій практиці методів фінансування інноваційної діяльності та адаптація їх до умов української економіки набува-

ють першорядного значення. Стає необхідним пошук ефективних інструментів фінансового забезпечення інновацій і принципово нових джерел, форм та методів фінансування новітніх технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним та практичним аспектам фінансування відтворювальних процесів в агропромисловому виробництві, застосуванню нетрадиційних технологій фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційних проектів присвячені наукові праці відомих вітчизняних учених: В.А. Борисової [17], О.Є. Гудзь [1, 14], М.Я. Дем'яненка [2], М.І. Кісіля [6], Ю.О. Лупенка [7], П.Т. Саблука [9], П.А. Стецюка [13, 14], А.В. Чупіса [17] й ін., а також іноземних дослідників [4, 5, 15, 18–20]. Разом із тим, незважаючи на багатоаспектність наукових досліджень, ряд питань, пов'язаних з особливостями фінансового забезпечення сучасних ресурсозберігаючих технологій виробництва сільськогосподарської продукції, залишаються недостатньо вивченими.

Мета статті – наукове обґрунтування напрямів удосконалення фінансового забезпечення сучасних технологій вирощування та збирання сільськогосподарських культур, у тому числі реалізації великомасштабних проектів впровадження інноваційних агротехнологій.

Виклад основних результатів дослідження. За рейтингом *Глобального інноваційного індексу* країн світу Україна у 2012 році посіла 63-тє місце, у 2013-му – не поліпшила результати, а навпаки – опинилася на 71-му

© Г.Є. Мазнєв, 2014

місці [22]. Таке становище значною мірою визначається інвестиційною непривабливістю української економіки і непрозорістю умов ведення бізнесу, зокрема, високим рівнем тінізації економіки. Слід відзначити, що в цілях економічної безпеки держави показник тіньової економіки не повинен перевищувати порогового значення 15–20% валового внутрішнього продукту (ВВП). У нашій країні цей показник за різними оцінками сягає від 35 до 60% обсягу ВВП. І як наслідок, за рейтингом Світового банку «Ведення бізнесу, 2013» Україна серед 185 країн займає 137 місце. За рівнем конкурентоспроможності у 2010–2011 роках Україна відповідно до *Глобального індексу конкурентоспроможності (WEF Global Competitiveness Index)* посідала 89-те місце зі 139 країн світу, за *індексом технологічної готовності (WEF Technological Readiness Index)* – 83-тє місце й значно відстає від розвинутих країн світу за рівнем використання інформаційно-комунікаційних технологій (*ІКТ*). Так, за індексом *Government Usage*, тобто за готовністю до впровадження *ІКТ*, наша країна є одним із аутсайдерів та займає 122-ге місце серед 138 країн.

Однією з причин такої ситуації є те, що фінансування інноваційної діяльності в Україні є вкрай незадовільним, наукоємність ВВП знизилася з 1,8% у 1991 році до 0,83% у 2012-му. Як вважають фахівці, при наукоємності ВВП менше 1% на рік протягом п'яти – семи років починається руйнування науково-технічного потенціалу країни.

Єдиним шляхом забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності виробництва і забезпечення економічного зростання є техніко-технологічне переозброєння агропромисловості й освоєння наукоємних ресурсозберігаючих технологій.

Аграрний сектор України – це єдина у вітчизняному господарському комплексі галузь, яка має високі фінансові результати. Рентабельність виробництва продукції сільського господарства значно вище середніх показників по економіці країни. Прибуток, одержаний в цій галузі, останніми роками має усталену зростаючу динаміку. У 2000 році він становив 1,7 млрд грн, тобто 15% від загального прибутку всіх галузей економіки України крім сільського господарства (рис. 1), а в 2008-му кризовому році сільське господарство забезпечило прибуток у понад 2 рази вищий, ніж генерований усіма іншими галузями (відповідно 6,0 млрд грн проти 2,9 млрд грн). Варто відзначити, що у 2009 році, коли вказані галузі принесли країні збиток у 5,2 млрд грн, аграрний сектор мав 7,6 млрд грн прибутку. У посткризовому періоді сільське господарство стабільно забезпечує від 26 до 42% загальної маси прибутку, одержаного в економіці країни без сільського господарства (у 2010 р. в сільському господарстві одержано 17,4 млрд грн прибутку проти 40,9 млрд грн в інших галузях, або склало 42,4%; 2011-му – 25,5 проти 96,6, або 26,5%; у 2012 р. – 27,2 проти 74,7, тобто 36,4%).

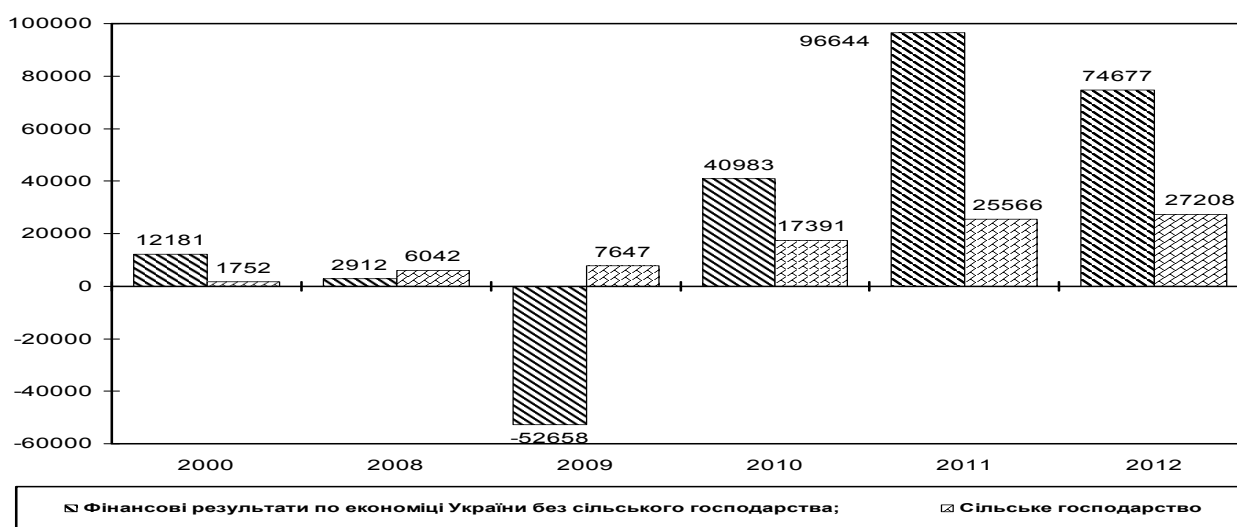

Рис. 1. Фінансові результати економічної діяльності суб'єктів господарювання до оподаткування (прибуток / збиток), млн грн

Джерело: Дані Державної служби статистики України.

1. Динаміка валового внутрішнього продукту та інвестицій в основний капітал

Рік	Валовий внутрішній продукт			Інвестиції в основний капітал			Створений ВВП до інвестицій, грн/грн	
	В економіці України, млрд грн	у т.ч. в сільському господарстві		В економіці України, млрд грн	у т.ч. в сільському господарстві		В економіці України	В сільському господарстві
		млрд грн	%		млрд грн	%		
2001	484,2	66,3	13,7	32,6	1,6	5,0	14,8	41,4
2002	528,6	66,4	12,6	37,2	1,9	5,2	14,2	34,9
2003	630,8	66,1	10,5	51,0	2,1	4,2	12,4	31,5
2004	842,1	85,7	10,2	75,7	3,4	4,5	11,1	25,2
2005	1048,5	94,8	9,0	93,1	5,0	5,4	11,3	19,0
2006	1252,2	98,4	7,9	125,3	7,3	5,8	10,0	13,5
2007	1651,0	113,1	6,8	188,5	9,5	5,1	8,8	11,9
2008	2196,0	156,1	7,1	233,1	16,9	7,2	9,4	9,2
2009	2070,5	157,9	7,6	151,8	9,4	6,2	13,6	16,8
2010	2517,7	194,1	7,7	171,1	12,2	7,2	14,7	15,9
2011	3077,6	260,1	8,5	238,2	18,2	7,6	12,9	14,3
У середньому за 2001–2011 рр.	1481,7	123,5	8,3	127,1	8,0	6,3	11,6	15,4

Джерело: Розрахунки автора за даними Державної служби статистики України.

У сільському господарстві значно вища віддача від використання інвестиційних ресурсів, ніж у цілому по економіці країни. Так, на одну інвестовану гривню в сільському господарстві одержують 15,4 грн валового внутрішнього продукту проти 11,6 грн у цілому по економіці, тобто в 1,3 раза більше (табл. 1). Але надходження інвестиційних ресурсів у сільськогосподарське виробництво неадекватне вкладу сільського господарства у створення ВВП країни. Так, частка створеного сільським господарством ВВП у загальному обсязі в середньому за 2001–2011 роки дорівнює 8,3%, а частка інвестицій в аграрний сектор – 6,3% від суми інвестицій в економіку України.

Недофінансування галузі сільського господарства ілюструє співвідношення питомої ваги доданої вартості й інвестицій у сільське господарство. У 1991 році частка доданої вартості, створеної в сільському господарстві, становила 23% по відношенню до загального обсягу доданої вартості всієї економіки України. Частка інвестицій у сільське господарство також дорівнювала 23% усіх інвестицій. Тому зазначене співвідношення у 1991 році дорівнювало одиниці (рис. 2). У 90-ті роки питома вага інвестицій в основний капітал сільського господарства мала різко спадну тенденцію, до 2000 року зменшилася у 6,2 раза і досягла значення 3,7%. Причому падіння питомої ваги інвестицій відбувалося інтенсивніше, ніж зниження питомої ваги доданої вартості. І, як наслідок,

співвідношення зазначених показників мало зростаючу динаміку, досягнувши у 2000 році позначки 3,78, що ілюструє майже чотириразове перевищення питомої ваги доданої вартості сільського господарства над відповідною часткою інвестицій в основний капітал, тобто надходження інвестиційних ресурсів у сільське господарство становило лише близько 25% від об'єктивно необхідного. І хоча в наступному періоді вказане співвідношення інтенсивно зменшувалося, у 2012 році воно дорівнювало 1,4 раза. Таким чином, питома вага інвестицій в основний капітал сільського господарства на 40% менше, ніж частка доданої вартості аграрного сектору в економіці країни.

Слід звернути увагу на те, що сільське господарство й у радянські часи було донором інших галузей народного господарства. Але починаючи з 1991 року, інвестиції в основний капітал сільського господарства протягом 10 років зменшувалися катастрофічно (рис. 2), що спричинило інвестиційний «голод» та деградацію матеріально-технічної бази аграрного сектору, а також виснаження оборотного капіталу сільськогосподарських товаровиробників. І до теперішнього часу держава продовжує перекачувати майже половину доданої вартості, створеної в сільському господарстві, в інші сектори економіки. Таке ставлення держави до провідної галузі економіки є загрозливим і може призвести до втрати не тільки продовольчої, але й національної безпеки країни.

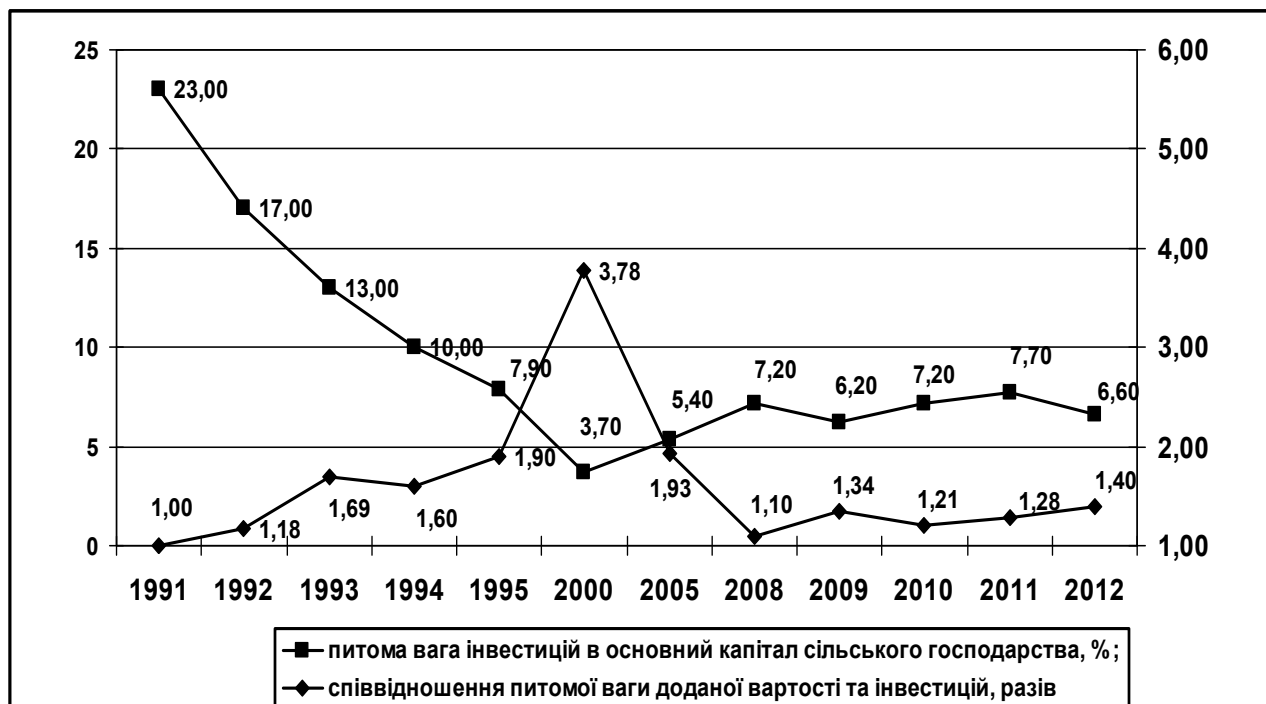

Рис. 2. Динаміка питомих ваг інвестицій в основний капітал сільськогосподарського сектору у загальних інвестиціях та співвідношення питомих ваг доданої вартості й інвестицій у сільське господарство

Джерело: Розрахунки автора за даними Державної служби статистики України.

Цілком зрозуміло, що методологію фінансового забезпечення аграрного сектору економіки України потрібно змінювати докорінно.

Кредитне забезпечення як джерело фінансування інвестиційної діяльності помітну роль почало відігравати лише з початку нового тисячоліття завдяки введенню пільгового кредитування. З 2000 по 2008 рік обсяг кредитування сільськогосподарських підприємств збільшився з 2,1 до 20,1 млрд грн, тобто у 9,6 рази (рис. 3). Частка довгострокових кредитів за цей період зросла з 10 до 33%. Але в 2009 році обсяг кредитування скоротився у 3 рази і після світової фінансової кризи почав поступово підвищуватися. У 2012 році аграрії одержали 13,5 млрд грн кредитів, у тому числі довгострокових (понад 1 рік) – 3,9 млрд грн, або 28,9%.

При кредитуванні суттєве значення має розмір процентної ставки. Середньорічні процентні ставки за кредитами для сільськогосподарських підприємств останніми роками, за даними Національного банку України [28], коливалися від 16,5% у 2010-му до 18,7% у 2012 році. У 2011 році кредитна ставка становила 16,7% і в середньому за 10 міс.

2013 року – 16,8%, що перевищує кредитні ставки для підприємств інших галузей. Слід сказати, що впродовж кожного року процентні ставки за кредитами не є стабільними – вони зазнають постійних змін. Так, у 2010 році ставка за кредитами для сільськогосподарських підприємств у січні була 19,9%; у лютому – 17,9 і далі за місяцями: 20,0; 16,0; 21,3; 22,8; 17,0; 15,8; 16,5; 13,7 та в грудні – 15,8%. Таким чином, максимальна амплітуда коливань від мінімального (13,7%) до максимального значення ставки (22,8%) протягом року становила 9,1 п.п. Між сусідніми місяцями коливання кредитної ставки сягали: 4 п.п. (березень-квітень), 5,3 п.п. (квітень-травень), 5,8 п.п. (червень-липень) тощо. Аналогічні коливання кредитної ставки стають уже звичайними, тому спостерігалися й у подальші роки (рис. 4). Зазначимо, що така ситуація на кредитному ринку явно не на користь позичальникам, вона негативно позначається на процесі кредитування сільськогосподарських товаровиробників. Саме агропідприємства страждають від такої невизначеності та щомісячної зміни кредитних ставок.

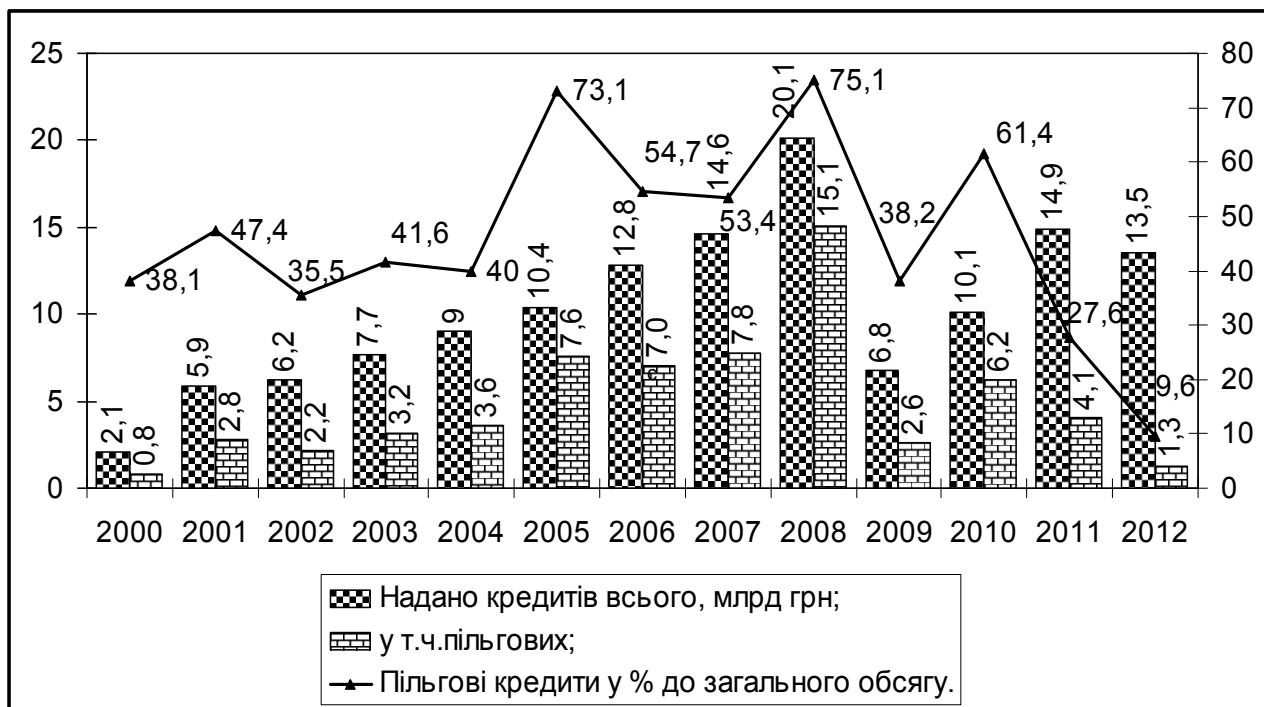

Рис. 3. Обсяги кредитування підприємств агропромислового комплексу України

Джерело: Дані Міністерства аграрної політики та продовольства України.

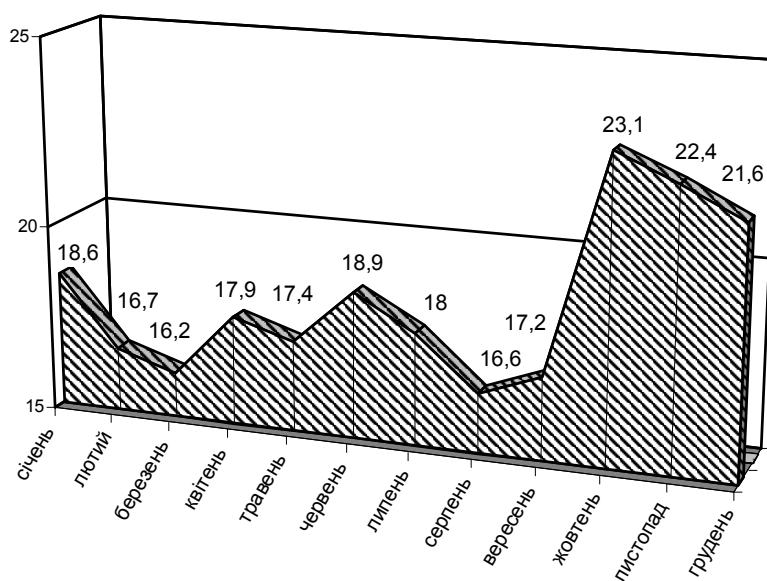

Рис. 4. Середні процентні ставки за кредитами сільськогосподарським підприємствам України протягом 2012 року, %

Джерело: Сформовано за даними Національного банку України [28].

У жовтні 2013 року порівняно з відповідним місяцем 2012 року ставка за кредитами агровиробникам у середньому по Україні знизилася на 6,5 п.п., а порівняно з попереднім місяцем – підвищилася на 0,5 п.п.

По областях України кредити сільськогосподарським товаровиробникам надавалися за різними процентними ставками. Так, у 2013 році при середній за 10 міс. кредитній

ставці 16,8%, у Київській області кредити надавалися під 16,9%, у Дніпропетровській – 14,9, у Полтавській – 14,3, а в Рівненській області – 20,6%.

Слід звернути увагу на те, що частка кредитних ресурсів із компенсацією процентних ставок скоротилася з 73–75% у 2005 та 2008 роках до 9,6% у 2012 році. А довгострокових кредитів на пільгових умовах у

2011 році було надано лише 6,4%. Очевидно, що система кредитного забезпечення не може суттєво впливати на інноваційно-інвестиційну діяльність і потребує відповідної трансформації.

Необхідно розробити механізм стимулювання довгострокового кредитування інноваційно-інвестиційних проектів впровадження новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції. Державі треба розширити сферу застосування пільгового довгострокового кредитування. Здешевлення кредитів за рахунок бюджетних коштів дало змогу сільськогосподарським товаровиробникам збільшити обсяги залучених довгострокових кредитів у структурі кредитів із 9,1% у 2000 році до 28,9% у 2012-му, тобто більше як у 3 рази, а в абсолютному виразі – з 0,2 до 3,9 млрд грн, або у 18,5 рази. Однак це суттєво не вплинуло на

інвестиційне забезпечення аграрного сектору, адже частка бюджету, яка виділяється на пільгове кредитування, занадто мала й щорічно не перевищує 0,5% бюджету країни.

Актуальним залишається запровадження ринку землі. У зв'язку з дією мораторію на купівлю-продаж землі необхідно узаконити застосування іпотечного кредитування під заставу земель сільськогосподарського призначення, на що неодноразово вказують провідні вчені в галузі фінансово-кредитних відносин [1, 2, 14]. Земля повинна бути включена до статутних фондів агроформувань. Це сприятиме збереженню земельних масивів і дасть можливість використовувати їх як заставу при одержанні кредитів. Застава тільки ріллі може забезпечити залучення в сільськогосподарське виробництво понад 400 млрд грн довгострокових кредитних ресурсів [14].

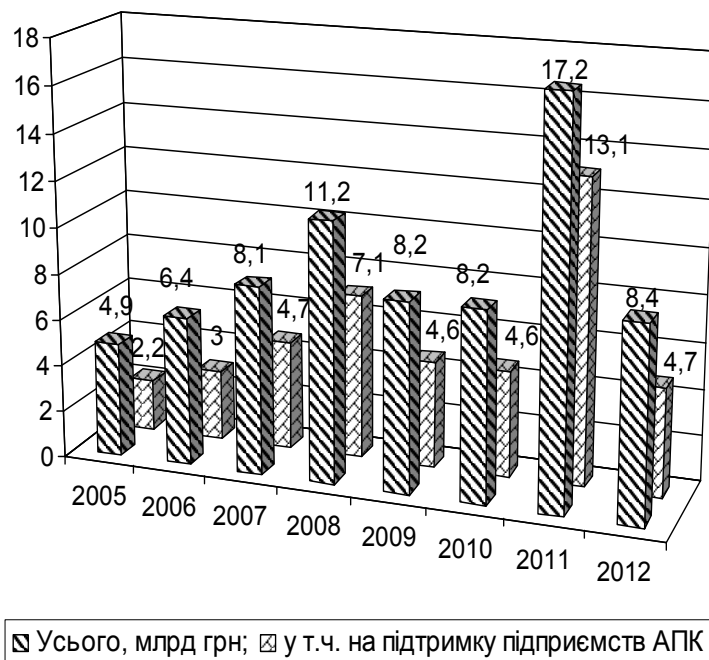

Рис. 5. Бюджетне фінансування агропромислового комплексу України, млрд грн

Джерело: Дані Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Бюджетна складова фінансування аграрного сектору є нестабільною (рис. 5) та вкрай недостатньою. Обсяги фінансових ресурсів, спрямованих в АПК країни у 2012 році, практично не відрізняються від обсягів 2007 і 2009 років (див. рис. 5). А в структурі інвестицій, спрямованих у галузь, кошти державного бюджету становили лише 2–3% [6]. За висловом відомих учених [13, с. 76], «бюджетне фінансування сільського

господарства стало лише компенсатором збитків, але не платформою для економічного зростання».

Невідкладним є збільшення державної підтримки сільського господарства, яка значно менша, ніж у сусідніх країнах: у Європейському Союзі – більше ніж у 21 раз, Чехії – 20, Латвії – 7,7, Російській Федерації – 2,4 рази [13, с. 77].

Потреба в інвестиціях в основний капітал сільського господарства на 2015 рік –

30 млрд грн, а на 2020 рік – 45 млрд грн [6].

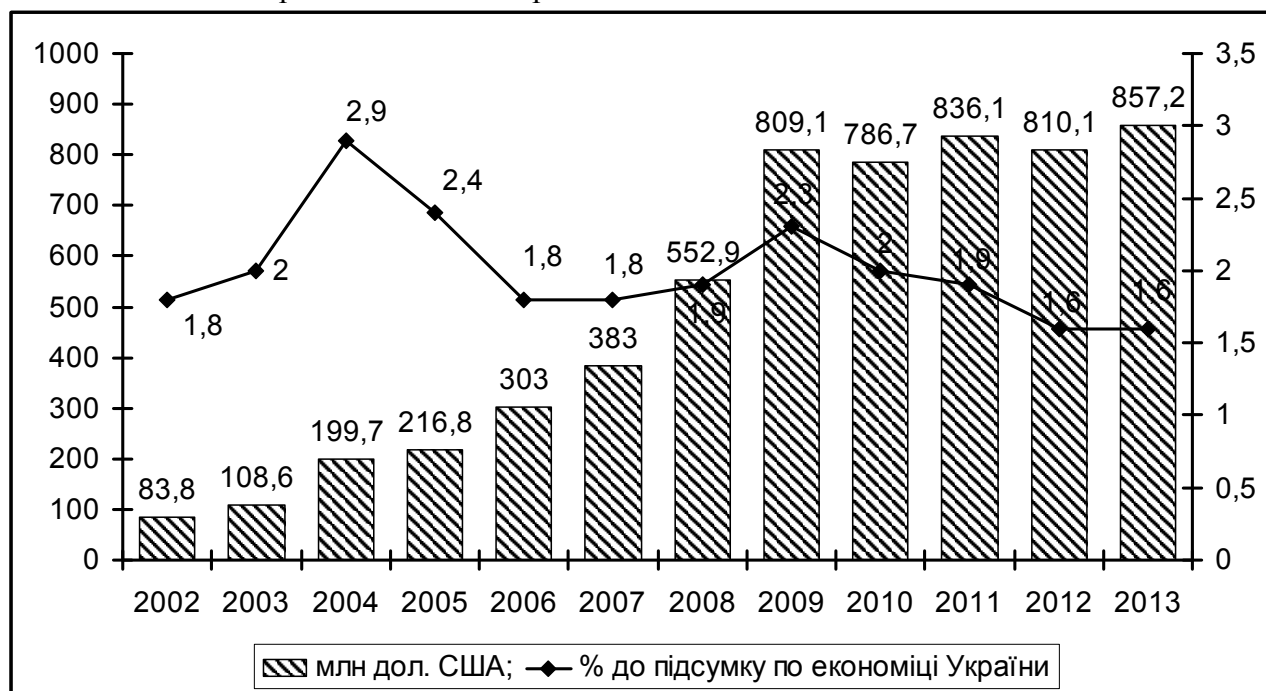

Рис. 6. Динаміка прямих іноземних інвестицій у сільське господарство України (на початок року)

Джерело: Дані Державної служби статистики України.

В умовах нестачі внутрішніх інвестиційних ресурсів залучення іноземних інвестицій є одним із реальних джерел поповнення коштів для фінансування інвестиційних потреб. Україна продовжує бути інвестиційно привабливою державою. Так, на початок 2013 року іноземні інвестиції в сільське господарство порівняно з 2002 роком зросли з 83,8 до 857,2 млн дол. США, тобто майже в 11 разів (рис. 6). Але частка їх у загальному обсязі іноземного інвестування постійно зменшується. Якщо у 2004 році інвестицій у сільське господарство в загальній структурі іноземних інвестицій було 2,9%, то у 2013-му – лише 1,6%.

Незважаючи на певну активізацію інвестиційної діяльності в агропромисловому комплексі, для суттєвого підвищення ефективності виробництва інвестиційних ресурсів явно не вистачає. Тому актуальним є пошук нетрадиційних інструментів фінансового забезпечення, впровадження зарубіжних кредитних технологій, які ще не знайшли свого місця на кредитному ринку України.

За кордоном для фінансування великих інвестиційних проектів широко застосову-

ють проектне фінансування [4, 5], яке передбачає повернення боргу виключно за рахунок коштів, що генеруються безпосередньо самим інвестиційним проектом, без регресу кредитора на позичальника. Це є дуже привабливим для потенційних позичальників. Суттєвим фактором є і те, що технологія проектного фінансування передбачає розподіл фінансових ризиків на основі договорів між інвесторами, кредиторами й іншими учасниками проекту.

Досвід Сполучених Штатів Америки та країн Західної Європи показує, що при проектному фінансуванні банки віддають перевагу великим проектам, вартість яких перевищує 100 млн дол. США. При реалізації великих проектів єдиного джерела фінансування, як правило, недостатньо. Тому для виконання операцій з проектного фінансування зарубіжні комерційні банки об'єднуються в консорціуми або синдикати, що дає змогу надавати позичальникам синдіковані позики. Це сприяє значному збільшенню розмірів кредитів, що надаються, підвищує доступність кредитних ресурсів із міжнародних фінансових ринків. Крім того, учасники проекту розподіляють між собою

операційні ризики, а також ризики неодержання доходів [5, 15]. Синдиговані позики, як відомо, в проектному фінансуванні є основним фінансовим інструментом і в світовому позиковому капіталі становлять до 30%

[21]. Як відзначають автори монографії [16], синдиговані позики перетворилися на основний міжнародний фінансово-кредитний інструмент.

2. Фінансування ЄБРР і МФК інноваційно-інвестиційних проектів щодо виробництва й реалізації продукції рослинництва найбільших агрохолдингів України у 2010-2012 роках

Назва агрохолдингу	Площа с.-г. угідь, тис. га	Вартість проектів, млн дол. США	Загальний обсяг іноземного фінансування, млн дол. США	У т.ч. фінансування	
				ЄБРР	МФК
Мрія Агрохолдинг	298	365	195	25	170
ПАТ «Миронівський хлібопродукт»	280	145	115	65	50
ТОВ «Українські аграрні інвестиції»	260	70	20	20	-
ПАТ «Астарта-Київ»	210	180	65	15	50
ТОВ «Нібулон»	21	670	230	180	50
Разом	1069	1430	625	305	320

Джерело: Сформовано за даними статистичних баз ЄБРР і МФК [10, 11].

На нинішній час в Україні існують компанії, які реалізують в аграрному секторі проекти вартістю більше 100 млн дол. США. Це стосується, насамперед, агрохолдингів (табл. 2). Так, протягом 2010–2012 років компанія «Мрія-агрохолдинг» реалізувала інноваційно-інвестиційні проекти з виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції вартістю 365 млн дол. США з обсягом іноземного фінансування 195 млн. дол. США, ПАТ «Миронівський хлібопродукт» – відповідно 145 та 115, а ТОВ «Нібулон» за ці ж три роки освоїв інноваційні проекти вартістю 670 млн дол. США із загальною сумою іноземних інвестицій 230 млн дол. США [10, 11].

Зарубіжні банки саме агрохолдингам віддають перевагу в наданні кредитів. У 2012 році вперше в Україні агрохолдинг ТОВ «Нібулон» для фінансування проекту розширення виробничих потужностей із виробництва, переробки й експорту зернових культур загальною вартістю 448 млн дол. США залучив від Європейського банку реконструкції та розвитку синдигований кредит на суму 130 млн дол. США.

Висновки. Діюча система фінансування аграрного сектору не забезпечує інноваційного розвитку. Фінансових ресурсів недостатньо не тільки для розширеного, а й навіть для простого відтворення основних за-

собів. Тому методологія фінансового забезпечення аграрної сфери потребує трансформації.

Необхідна переорієнтація фінансової політики держави на забезпечення інвестиційних потреб підприємств, має бути посилена її роль у регулюванні виробничих економічних відносин і, передусім, у паритетності міжгалузевого товарообміну. Саме через нееквівалентність у товарообміні сільського господарства з іншими галузями економіки аграрна сфера має низьку інвестиційну привабливість.

Слід посилити державну підтримку товаровиробників, вжити заходів щодо стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання; підтримку науково-дослідних та інноваційних розробок для розширення науково-технічного й інтелектуального потенціалу країни.

В аграрній сфері України для реалізації великих проектів впровадження інноваційних агротехнологій є потенційні можливості застосування проектного фінансування, яке успішно використовується у розвинутих країнах. Цей інструмент інвестиційного забезпечення дає змогу здійснювати довгострокове кредитування під заставу майбутнього грошового потоку та мінімізувати ризики інвесторів використанням різних джерел інвестиційних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Гудзь О.Є. Кредитування сільськогосподарських товаровиробників під заставу земель сільськогосподарського призначення / О.Є. Гудзь // Економіка АПК. – 2007. – № 1. – С. 84–88.
2. Дем'яненко М.Я. Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку / М.Я. Дем'яненко // Економіка АПК. – 2007. – № 5. – С. 4–18.
3. Інноваційні агротехнології: моног.; за ред. проф. Д.І. Мазоренка і проф. Г.Є. Мазнева. – Харків: ХНТУСГ, 2007. – 386 с.
4. Йескомб Э.Р. Принципы проектного финансирования / Э.Р. Йескомб; пер. с англ. – М.: Вершина, 2008. – 488 с.
5. Катасонов В.Ю. Проектное финансирование: мировой опыт и перспективы для России / В.Ю. Катасонов, Д.С. Морозов, М.В. Петров. – М.: Анкил, 2001. – 272 с.
6. Кісіль М.І. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства / М.І. Кісіль // Економіка АПК. – 2012. – № 9. – С. 36–39.
7. Лупенко Ю.О. Агрохолдинги в Україні та посилення соціальної спрямованості їх діяльності / Ю.О. Лупенко, М.Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2013. – № 7. – С. 5–21.
8. Петриченко В.Ф. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року / В.Ф. Петриченко // Економіка АПК. – 2012. – № 11. – С. 3–9.
9. Ринкова трансформація економіки АПК: [кол. монографія у 4 ч.]; за ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. – Ч. 3: Фінансово-кредитна система. – К.: ІАЕ, 2002. – 477 с.
10. Статистична база Міжнародної фінансової корпорації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www1.ifc.org/wps/wcm/>.
11. Статистична база організації економічного співробітництва та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stats.oecd.org/#>.
12. Статистичний бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/statist/elbul.htm>.
13. Стецюк П.А. Фінансові проблеми розвитку аграрного виробництва / П.А. Стецюк, О.Є. Гудзь // Економіка АПК. – 2012. – № 4. – С. 73–78.
14. Стецюк П.А. Трансформація матриці банківського кредитування сільськогосподарських підприємств / П.А. Стецюк, О.Є. Гудзь, А.В. Войтюк // Економіка АПК. – 2013. – № 12. – С. 49–55.
15. Суэтин А.А. Проектное финансирование / А.А. Суэтин // Бизнес и банки. – 11 окт. 2006.
16. Фінансове забезпечення розвитку підприємства: моногр. / [І.О. Бланк, Л.О. Лігоненко, Н.М. Гуляєва та ін.]; за ред. І.О. Бланка. – К.: КНТЕУ, 2011. – 344 с.
17. Чупіс А.В. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства: науково-методичне вид. / [А.В. Чупіс, В.А. Борисова та ін.]. – Суми: Довкілля, 2001. – 404 с.
18. Beecham, K. & Shorten, M. (1993, Oktobez 29). Get green or get left behind. Financial Mail, 110.
19. Lawrence J. Gitman, Mixel D. Joehnk. Fundamenes of investing. – Cambridge, MA: MJT Press, 1997. – 1025 p.
20. Lord W.A. Household Dynamics. Economic Growth and Policy Oxford University Press. – 2002. – 378 с.
21. Project & Trade Finance. – 2007 (March).
22. The Global Innovation index 2013. The Local Dynamics of Innovation. Rankings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/export/sites/www/freepublications/en/economics/gii/gii_2013.pdf.

Стаття надійшла до редакції 09.07.2014 р.

* * *

Новини АПК

В Україні збільшилося виробництво в галузі тваринництва

За 7 місяців 2014 року сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності реалізовано на забій 1809,6 тис. т худоби і птиці, вироблено 6673,9 тис. т молока та 12486,5 млн шт. яєць. Порівняно з відповідним періодом 2013 року виробництво (реалізація на забій) м'яса, молока та яєць збільшилося відповідно на 6,2; 1 і 8,1%.

Порівняно з першим півріччям минулого року збільшилося поголів'я свиней, овець, кіз і птиці. На початок серпня 2014 року в усіх категоріях господарств налічувалося 8113,3 тис. гол. свиней, що на 7,5 тис. гол. більше минулого року. Поголів'я овець і кіз становить 1895,8 тис. гол., що на 30,6 тис. гол. більше до відповідного періоду минулого року. На 15,5 млн гол. збільшилося поголів'я птиці – до 268,4 млн гол.

Прес-служба Мінагрополітики України